

ÖNARCKÉP PÁRIZSI UTCAJELENETTEL
(BASTILLE), 1927

Szén, vöröskréta, fedőfehér, papír, 58,5x79 cm
Jelezve jobbra lent: Martyn Ferenc Paris 927

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft
Starting price: 16 000 EUR

PROVENIENCIA:

• egykor Dr. Guth Péter tulajdonában

REPRODUKÁLVA:

- Hárs Éva: Martyn Ferenc és a „Párizsi Iskola” (1926-1940). Részlet az életmű monografikus feldolgozásából, Különlenyomat: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIV-XV. (1969-1970). Pécs, 1974, I. tábla.
- Hárs Éva: Martyn Ferenc. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1975, 260. oldal
- Hárs Éva: Martyn Ferenc Életmű-katalógusa. Révai, Budapest, 1985, 31. oldal
- Festőművészeink a korabeli sajtó írásaiban. Szerk.: Gassama-Szabó Bernadett – Wittek Zsolt. Orlikon Kiadó, Budapest, 2005, 7. oldal

MARTYN FERENC MŰVÉSZI INDULÁSA

Martyn tizenegy éves korában, édesanyja elvesztését követően került a rokonságának tágabb körébe tartozó Rippl-Rónai József gyámsága alá. Rippl-Rónai ekkor már – 1912-t írunk – a kaposvári Róma-dombon álló villában lakott, de Martyn már korábban, a festő Fő utcai otthonának is rendszeres látogatója volt. Rippl-Rónai a következőket írta az ifjú Martynról 1911-ben kiadott emlékezéseiben: „Közvetlen tanítványom nem is volt más, csak a már említett ifjabb Maillol. Hacsak még a 'Pubit', a 11 éves Martyn Ferencet nem számítjuk annak, aki itt a kaposvári tanyámon racionáltankodik, s belopózkodik műhelyembe, szívesen tisztogatja pasztelles skatulyáimat, hogy a kisebb krétadarabokat megkaphassa. Sok tehetséget látok benne. A legjobb megfigyelők egyike, kiket valaha láttam. Többnyire emlékezetből rajzolja vagy festi érdekes, korát messze meghaladóan okos dolgait. Minden erőltetés vagy szisztematikus oktatás nélkül figyelmeztetem erre is, arra is, aminek fejlődése érdekében éppen szükségét látom. Mondhatnám, minden munkája meglepetés.” (Rippl, 1911, 125.)

Bár Martyn 1918-ban, majd 1923-ban is beiratkozott egy-egy félévre a budapesti Képzőművészeti Főiskolára – ahol Réti István óráit látogatta – egyetlen igazi mesterének élete végéig Rippl-Rónai Józsefet tartotta. Martyn 1918 és 1926 között javarészt Budapesten élt, itt is Rippl-Rónai közvetlen közelségében, mivel az idősebb mester a teleket fővárosi, Kelenhegyi úti műtermében töltötte. Emellett gyakran vendégeskedett apjánál, az időközben Pécsre

költözött Martyn Artúr házában is. 1925 októberében Engel-Baiersdorf Ernával és Gábor Jenővel közös kiállításon mutatkozott be, mintegy harminc művet számláló kollekciónál a pécsi nagyközönség előtt. A tárlatot kísérő kritikákban Martynt mint pécsi képzőművészt méltatták.

MARTYN ELSŐ PÁRIZSI ÉVEI TÖRÖK LAJOSHOZ ÍROTT LEVELEI TÜKRÉBEN

Martyn Ferenc Pécssett ismerkedett meg ebesfalvi Török Lajos (1880–1963) rendőrfőtanácsossal, aki 1926-ban alapító tagja, majd 1944-ig elnöke volt a Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társaságának. E művészeti egyesület tagjaként Martyn is rendszeresen kiállította alkotásait, párizsi éve alatt is szoros kapcsolatot tartva Pécs képzőművészeti életével. Török Lajos atyai jóbarátként vette pártfogásába Martynt, erkölcsi és anyagi támogatást egyaránt nyújtva számára. A közel másfél évtizedes párizsi tartózkodása során, majd a későbbiekben is, Martyn mindig számíthatott Török önzetlen segítségére. Egyre mélyülő barátságuk hú bizonyítéka az a kötetnyi levél, melyben Martyn folyamatosan beszámolt elért eredményeiről, párizsi életéről. Martyn Rippl-Rónai ajánlólevelével érkezett meg 1926. szeptember huszadika körül először a francia fővárosba.

RÉSZLETEK MARTYN FERENCNEK TÖRÖK LAJOSHOZ, PÁRIZSBÓL PÉCSRE ÍROTT LEVELEIBŐL:

„Már egészen otthon vagyok, alig egy hét alatt, és többet láttam, mint sok párizsi [...] – Persze, mióta itt vagyok, még semmit sem dolgoztam, témákat találtam, főképpen a Seine körül és mindenfelé, bár nem tudom, meddig tart, míg hozzányúlok. Hál' Isten, festőkellékeket már beszereztem, igen kielégítően. Erről máskor írok, de valami egészen rendkívülinek kell ezután következnie, mostanában nagyon nehéz problémákon vesződöm, olyanok ezek, mikhez alig fogtak hozzá. No, majd meglátjuk.” (1926. szeptember 27.)

„Lassanként két hónapja, hogy itt vagyok Párisban; nagyon sokat láttam és nagyon sokat tanultam ez idő alatt, és mert egyelőre nem gondolok elutazásra, valószínűleg még előbbre fogok jutni. Különböző ez az idő talán a legszerencsésebb; most minden egész erejével megy: képzőművészeti kiállítások, hihetetlenül sokoldalú, kápráztató, csodálatos dolgok (az egész világ ide hozza a holmiját), a színház, a zene – ez utóbbi rengeteg anyaga egymagában kimerítené az ember energiáját –, végül maga a város nagyszerű életmenetével. És mindemellett dolgoztam és rengeteg tervem van, igaz, olajfestményekre nem gondolhattam, de van mintegy húsz komoly pasztellom, akvarell és krétarajzom – párizsi témák, melyek a magam előadásában sem érdekelnek.” (1926. november 6.)

„Most, eddig harmincnégy művem van együtt és sok tervem, vázlatom: Páris képzőművésznek csakugyan a legelső, amit az egész világ nyújthat, és úgy gondolom, aki nyitott szemmel jár, az már eleget lát. E művek közül tizenöt pasztell, tizenöt akvarell vagy színezett rajz, és éppen ma készült el a párizsi utca-sorozat negyedik kompozíciója. Mindezek, természetesen, erősen kiválóított darabok, hi-

szén néha több vázlat előzőtt meg egy-egy darabot belőlük. [...] magamról még csak azt, hogy naponta átlag 2-3 kiállítást nézek meg, ma például a Salon des Indépendants-t, ahol negyven terem és 4000 kép van együtt, és így meglehetősen tájékozottan állok. Sok szempont és probléma tisztult előttem, és tudom, mit kell csinálni. Egy roppant műhely forrong itt eszméivel, eszközeivel; nagyon érdekes, változatos és gazdag a termése.” (1927. január 23.)

MARTYN „PÁRIZSI UTCA”-SOROZATA

A Török Lajosnak küldött első párizsi levelekből kiragadott részletek hűen tükrözik azt az elragadtatást és energiát, mellyel Martyn birtokba vette álmai városát. Az első négy hónap során közel ötven, különböző technikával készült művet sikerült alkotnia, melyek között kiemelt jelentőséggel említi párizsi utca-sorozatának négy elkészült darabját. Feltehetően e ciklus része az itt bemutatott mű is, melyen Martyn önmagát az utcai hirdető-emberek szerepében ábrázolta, háttérben a Bastille tér nyüzsgő forgatagával. A művész e témát még további két ismert alkotásán – egy rézkarcon és egy kréta-szén vegyes technikájú plakát-tervén – is feldolgozta (Hárs, 1985, 88; 92.)

Bár Martyn leveleiben nem ejt szót „szendvics-emberként” való fellépéséről, lehetséges, hogy párizsi tartózkodásának elején kénytelen volt ilyen jellegű munkákat is vállalni állandó pénzzavarának enyhítésére. A képünkön Martyn kezében tartott cédulákon és a már említett plakátterven is megjelenő, egyelőre feloldatlan VITUZ-felirat, feltehetően egy korabeli, párizsi szórakozóhely nevét rejti. A testfestést imitáló, vörös alapon fehérrel megrajzolt afrikai törzsi maszkok pedig, esetleg egy egzotikus műsor közönségcsalogatói voltak. E feltételezéseken túl, az afrikai maszkok önarcképpel kombinált szerepeltetése elsősorban Martyn művészi hitvallásaként értelmezhető. A fiatal Martyn ekkor egy bábeli élményzavarú metropoliszban próbálta megtalálni önmagát, stílusát, művészetének senkihez sem hasonlítható egyediségét. Mint leveleiben olvasható, a korabeli párizsi szalonok és galériák kiállításait valóságos képáradattal töltötték meg a világ legtávolabbi zugából ideseregglő művészek. A hihetetlen mennyiségű kép bénító erejének feloldására alkalmas módszernek bizonyult a művészetek ősi forrásaihoz való visszatérés, melynek szimbólumaként jelennek meg az afrikai maszkok, Martyn 1927 elején született alkotásán.

Rum Attila